

БРИТ-МАРИ БЕШЕ ТУК

BRITT-MARIE VAR HÄR

Copyright © Fredrik Backman, 2014

© Любомир Гиздов, *превод от шведски*

© Дамян Дамянов, *художник на корицата*

© Сиела Норма АД

София • 2016

ISBN: 978-954-28-2086-4

ФРЕДРИК БАКМАН

БРИТ-МАРИ
Блу
ТУК

Превод от шведски Любомир Гизгов

 ciela

Борз е измислено градче.
Всички евентуални прилики
с действителни места са неволни.

На мама, която винаги се грижеше
да имам храна в корема
и книги по рафтовете.

„Хората обичат
футбола, защото това
е инстинктивна игра.
Ако вървиш по улицата
и към теб се затъркаля
футболна топка, ще я
ритнеш. Поради същата
причина се влюбваме –
просто защото не знаем
как да не го правим.“

1

Вилици. Ножове. Лъжици.

В този ред.

Брит-Мари наистина не е от хората, които съдят другите, съвсем не, но на койки цивилизован човек не би му хрумнало да подреди приборите в едно кухненско чекмедже по друг начин, не е ли така? Брит-Мари не съди никого, съвсем не, но все пак не сме животни, нали?

Понеделник е, месец януари. Тя седи пред малко бюро в малък офис в Агенцията по заетостта. Това няма нищо общо с приборите, но те са симптом на всичко, което се е объркало. Трябва да са подредени както обикновено, защото животът трябва да протича както обикновено. Обикновените животи са прилични – човек подрежда кухнята, чисти балкона и се грижи за децата. Това всъщност е по-трудоемко, отколкото ви се струва. Да имаш балкон.

Ако водиш обикновен живот, определено не седиш в Агенцията по заетостта.

Момичето, което работи тук, има къса прическа, като младо момче. Не че в това има нещо лошо, разбира се. Брит-Мари не страда от предразсъдъци. Това с прическата е модерно, да. Момичето посочва един лист и се усмихва така, сякаш бърза за някъде.

– Просто попълни името, личния номер и постоянния си адрес ето тук!

Брит-Мари трябва да се регистрира. Все едно е криминално проявена. Все едно е дошла, за да открадне заетостта на агенцията.

– Мляко и захар? – пита момичето секунда по-късно и ѝ поднася кафе в пластмасова чаша.

Брит-Мари не съди никого, определено не го прави, но що за поведение е това? Пластмасова чаша! Да не е военно време? На Брит-Мари ѝ се иска да зададе този въпрос на момичето, но вместо това, тъй като Кент постоянно я подканва да бъде „по-социална“, тя се усмихва толкова дипломатично, колкото може, и изчаква да ѝ предложат подложка за чашата.

Кент е мъжът на Брит-Мари. Той е предприемач. Нечувано, нечувано успешен. Върти бизнес с Германия и е много, много социален. Момичето ѝ дава две малки пакетчета мляко, от онези, които може и да не се съхраняват в хладилник. После ѝ подава пластмасова чаша, пълна с пластмасови бъркалки. Брит-Мари нямаше как да изглежда по-ужасена, ако ще да беше видяла змия.

– Без мляко и захар? – пита момичето неразбиращо.

Брит-Мари поклаща глава и избърсва бюрото с ръка, сякаш отгоре му има невидими трохи. Навсякъде са разхвърляни купчини документи. Разбира се, младата жена няма време да подрежда, все пак е така заета с кариерата си, Брит-Мари добре го разбира.

– О'кей, само попълни адреса си ето там! – усмихва се момичето и кимва към листа.

Брит-Мари вперва поглед в скута си и избърсва няколко невидими трохи от полата си. Копнее да се прибере при кутията за прибори. Да се върне към обикновения живот. Копнее за Кент, защото винаги той попълва всички документи.

Момичето, изглежда, отново се кани да отвори устата си, затова Брит-Мари я прекъсва:

– Много ли ще ви затрудня, ако поискам нещо, върху което да си оставя чашата за кафе?

Казва това с характерната интонация, която Брит-Мари използва, когато ѝ се налага да призове цялата си добронамереност, за да нарече една обикновена пластмасова чашка „чаша за кафе“.

– А? – изгърсва момичето от другата страна на бюрото, сякаш чашите могат да се оставят където и да било, просто така.

Брит-Мари се усмихва възможно най-социално.

– Забравихте да ми дадете подложка. Не искам да оставя следи по бюрото ви, нали разбирате.

Момичето от другата страна на бюрото като че ли не разбира ползата от подложките. Или от порцелана. Или, като стана дума, от огледалата, отбелязва Брит-Мари, съдейки по прическата ѝ.

– А, няма проблеми, просто я остави ей тук – казва момичето равнодушно и посочва едно свободно кътче върху бюрото.

Сякаш животът е толкова прост. Сякаш няма значение дали човек ползва подложки, или подрежда кутията за прибори правилно. Момичето почуква с химикалка по листа, при полето за „Постоянен адрес“. Брит-Мари издиша крайно търпеливо, така че дори не се получава въздишка.

– Чашите за кафе не се оставят просто така върху масата. Иначе остават следи, разберете.

Момичето оглежда повърхността на бюрото, която изглежда сякаш малки деца са опитвали да ядат картофи от нея. С вили. В тъмното.

– Няма проблеми, бюрото и без това е толкова захабено и надраскано! – усмихва се тя.

Брит-Мари крещи вътрешно.

– Естествено, не сте се замисляли, че това може да се дължи на факта, че не използвате подложки – констатира тя.

Казва го много грижовно, разбира се. Изобщо не звучи „пасивно-агресивно“, както веднъж казаха децата на Кент, мислейки си, че тя няма да ги чуе. Брит-Мари всъщност не е пасивно-агресивна. Тя е грижовна. След като чу децата на

Кент да я наричат пасивно-агресивна, следващите няколко седмици тя се държа особено грижовно.

Момичето от Агенцията по заетостта изглежда малко напрегнато. Масажира веждите си.

– Така... значи, името ти беше Брит, а?

– Брит-Мари. Само сестра ми ме нарича Брит – поправка я Брит-Мари.

– Само ако можеш да... попълниш документа. Моля – моли се момичето.

Брит-Мари хвърля един поглед на листа, който изисква от нея да удостовери коя е и къде живее. Нужно е прекомерно количество канцеларска работа, за да бъдеш човек в днешно време, такова е твърдото убеждение на Брит-Мари. Направо е абсурдно през колко бумажина трябва да преминеш, за да те приеме обществото.

Накрая тя попълва неохотно името, личния си номер и номера на мобилния си телефон. Остава полето за постоянен адрес празно.

– Какво образование имаш, Брит-Мари? – разпитва я момичето.

Брит-Мари стиска здраво ръчната си чанта.

– Бих искала да ви информирам, че съм изключително начетена – информира тя.

– Но нямаш формално образование? – пита момичето.

Брит-Мари издиша много рязко през носа. Това не е изсумтяване, разбира се. Брит-Мари не е от хората, които сумтят.

– Бих искала да ви информирам, че решавам нечувано количество кръстословици. За такова нещо определено се иска образование – информира тя, чувствайки се засегната.

Отпива много малка глътка кафе. Изобщо не е като това на Кент. Той прави много хубаво кафе, всички така казват. Брит-Мари отговаря за подложките, а Кент – за кафето. Ето как двамата са разпределили задълженията си.

– О – казва момичето, усмихва се окуражително и вместо това пробва с друг въпрос. – Какъв е професионалният ти опит?

– Последната ми работа беше като сервитьорка. Получих забележителни препоръки – информира Брит-Мари.

За миг момичето придобива обнадеждено изражение. То не се задържа дълго.

– Кога беше това? – пита тя.

– През 1978 – отговаря Брит-Мари.

– О – казва момичето и пробва да се усмихне в не особено успешен опит да скрие действителната си реакция. После пробва отново. – И оттогава не си работила?

– Оттогава не съм спирала да работя. Помагам на мъжа си във фирмата му – отвръща Брит-Мари оскърбено.

Момичето отново изглежда обнадеждено. Явно още не си е научило урока.

– И какви са трудовите ти задължения във фирмата?

– Гледам децата и се грижа домът ни да е представителен – отговаря Брит-Мари.

Момичето се усмихва, за да скрие разочарованието си, както правят хората, които не разбират разликата между „жилище“ и „дом“. Разликата всъщност е в грижовността. Заради нея има подложки и истински чаши за кафе, и спално бельо, което сутрин Брит-Мари опъва толкова стегнато, че Кент се шегува с познатите, че ако някой се спъне в прага на спалнята, щяло да има „по-малка вероятност да си счупи крака, ако падне на пода, отколкото на леглото“. Брит-Мари мрази, когато той говори такива неща. Цивилизованите хора все пак си вдигат краката, когато прекрачват прагове на спални. Твърде много ли е да иска хората да се държат като такива?

Когато Брит-Мари и Кент ще пътуват, Брит-Мари поръсва матрака с бакпулвер двамадесет минути преди да оправи леглото. Содата в бакпулвера изсмуква мръсотията и влагата, а това освежава матрака. Бикарбонатът помага за почти всичко, Брит-Мари знае това от опит. Кент обикновено се оплаква, че закъсняват, но тогава Брит-Мари склучва сдържано ръце пред себе си и казва: „Наистина трябва да оправя леглото, преди да потеглим, Кент. Представи си, че умрем!“.

Това е причината Брит-Мари да мрази да пътува. Смъртта. Дори бикарбонатът не помага срещу смърт. Кент казва, че тя преувеличава, а тогава Брит-Мари започва да крещи вътрешно. Хората всъщност умират постоянно, докато са на път, а какво ще си помислят наемодателите, ако се наложи да разбият вратата на апартамента и вътре открият неосвежен матрак? Че Кент и Брит-Мари са се въргали в собствената си мръсотия?

Момичето поглежда часовника си.

– О... кей – казва тя.

Брит-Мари възприема интонацията ѝ като малко критична. Затова решава да се защити:

– Децата са близнаци, а и имаме балкон. Балконите отварят повече работа, отколкото си мислят хората.

Момичето кима предпазливо.

– Колко големи са децата ти?

– Децата са на Кент. На трийсет са.

Момичето кима още по-бавно.

– Значи са се изнесли от вкъщи?

– Естествено.

Момичето се почесва по прическата, все едно търси нещо в нея.

– А ти си на 63 години?

– Да – отговаря Брит-Мари, сякаш това не е от никакво значение.

Момичето прочиства гърло, сякаш това все пак е от някакво значение.

– Ами, Брит-Мари, ще бъда откровена. С финансовата криза и така нататък, значи, има недостиг на работа за хора в твоята... ситуация.

Момичето не звучи съвсем като думата „ситуация“ да е била първият ѝ избор за завършек на изречението. Брит-Мари си поема търпеливо дъх и се усмихва снизходително.

– Кент казва, че финансовата криза е приключила. Той е предприемач, да знаете. Така че разбира от някои неща, които може би са извън компетенцията ви.

Момичето затваря очи за ненужно дълго време. После поглежда часовника.

– Ами, такава... регистрирах те и...

Момичето изглежда стресирано. Това стресира Брит-Мари. Затова тя внезапно решава да направи комплимент на младата жена, за да демонстрира добрите си намерения. Оглежда стаята, търсейки нещо, което да похвали, и накрая успява да каже:

– Имате много модерна фризура.

Усмивва се с най-социалната си усмивка. Момичето докосва суетно косата си с пръсти.

– А? О. Благодаря.

– Много е смело да се подстрижеш толкова късо, когато имаш такава голямо чело – кимва Брит-Мари грижовно.

Честно казано, това като че ли малко обижда момичето, въпреки че беше комплимент. Така става, когато опитваш да си социален с младите в днешно време. Момичето се изправя от стола.

– Благодаря, че дойде, Брит-Мари. Вече си регистрирана в базата ни данни. Ще ти се обадим!

Тя протяга ръка, за да се сбогува. Брит-Мари се изправя и поставя пластмасовата чаша в дланта ѝ.

– Кога? – иска да знае.

– Ами, трудно е да се каже... – казва момичето.

Брит-Мари се усмивва дипломатично. И ни най-малко обвинително.

– Разбира се, просто ще седя и ще чакам. Все едно си нямам друга работа. Това ли имате предвид?

Момичето преглъща.

– Значи, мой колега ще се свърже с теб относно курса за търсене на работа и...

– Не искам курсове. Искам работа – пояснява Брит-Мари.

– Да, да, но е трудно да се каже кога ще изскочи нещо – пробва момичето.

Брит-Мари вади бележник от чантата си.

– Да кажем утре, тогава?

– А? – казва момичето.

– Може ли да изскочи нещо утре? – интересува се Брит-Мари.

Момичето се прокашля.

– Ами, принципно е възможно, или по-скор...

Брит-Мари вади молив от чантата и поглежда ядосано първо към молива, после към момичето.

– Ще ви затрудня ли, ако поискам острилката ви? – моли тя.

– Острилка? – повтаря момичето, все едно са я попитали за някакъв хилядолетен вълшебен артефакт.

– Трябва да отбележа срещата ни в списъка – информира Брит-Мари.

Някои хора не разбират ползата от списъците, но Господ е свидетел, че Брит-Мари не е от тях. Тя има толкова много списъци, че ѝ трябва отделен списък, в който са изредени всички списъци. Иначе би могло да се случи какво ли не. Би могла да умре. Или да забрави да купи бикарбонат.

Момичето ѝ подава химикалка и казва нещо от рода на „утре обаче няма да имам време“, но Брит-Мари е твърде заета да се взира в химикалката, за да я чуе.

– Списъци не се пишат с мастило, не мислите ли? – избухва тя, както се прави, когато някой не проумява, че списъкът на всяка цена трябва да може да се трие.

Момичето изглежда така, сякаш му се иска Брит-Мари да си тръгне.

– Нямам друго. Но така и така утре нямам време, колегата ми ще се свърж...

– Ха – прекъсва я Брит-Мари.

Брит-Мари често казва така. „Ха.“ Не като в „ха-ха“, когато човек се смее, а като в „аха“, когато е крайно разочарован. Както когато откриеш мокра кърпа за ръце, хвърлена на пода в банята. „Ха.“ Брит-Мари винаги стисва устни след това, за да покаже, че това „ха“ е последното, което смята да каже по въпроса. Но това много рядко е така.

Момичето се колебае. Брит-Мари държи химикалката сякаш тя лепне. Отваря на страницата със списъка, озаглавен „Вторник“, и най-горе, над „Разтребване“ и „Пазаруване“, записва „Обратна връзка от Агенцията по заетостта“.

Връща химикалката. Момичето се усмихва с надежда.

– Приятно ми беше! Ще се обадим! – казва тя, но звучи като че ли това не е съвсем вярно.

– Ха – кима Брит-Мари.

После си тръгва от Агенцията по заетостта. Разбира се, момичето си мисли, че повече няма да се срещнат, защото изобщо не осъзнава колко сериозно Брит-Мари приема списъците си. Очевидно е, че момичето никога не е виждало балкона на Брит-Мари.

Това е един нечувано, нечувано представителен балкон.

Януари е и зимният студ се усеща във въздуха, но по земята няма сняг – минусови температури без доказателство. Най-лошото време от годината за балконските растения. След като е излязла от Агенцията по заетостта, Брит-Мари отива в магазин за хранителни стоки, който не е обичайният ѝ магазин за хранителни стоки, и купува всичко от списъка си. Не обича да пазарува сама, защото не обича да бута количката. Винаги Кент я бута, а Брит-Мари върви до нея и я държи от страни. Не защото опитва да я управлява, а защото обича да държи нещата, които Кент държи. Обича чувството, че двамата отиват нанякъде заедно.

Сяда да яде студената си вечеря точно в шест. Свикнала е да будува цяла нощ и да чака Кент, затова опитва да прибере неговата порция в хладилника. Но единственият хладилник тук е пълен с множество малки бутилки алкохол. Тя потъва в леглото, което не е нейното, и разтърква безименния си пръст – има лошия навик да прави така, когато е нервна. Преди няколко дни седеше в собственото си легло и въртеше венчалната си халка, след като преди това старателно бе поръсила матрака с бакулвер. Сега търка светлото петно кожа, останало на мястото на пръстена.

Сградата има адрес, но определено не е нито жилище, нито дом. На пода има две продълговати пластмасови саксии за балконски растения, но хотелската стая няма балкон. Брит-Мари няма кого да чака будна цяла нощ.

Но въпреки това го прави.